

/ (1-3)

Johan Scharffenberg:

DAGBLADETS

kronikk 26. januar 1955

114602

HITLERS MOTIVER FOR OKKUPASJONEN

I Dagbladet for 10. januar skrev rektor dr. John Midgaard at man kan «rolig sette en strek over Falkenhorsts forklaring» om Hitlers grunn-
gning til ham den 21. februar 1940.

La oss undersøke sammenhengen!

Altmark-affæren 16. februar forbitret Hitler. I den norske marines forhold fant han støtte for Quislings og andre hjemmelmenns påstand om at regjeringen ville innskrenke seg til formelle protester mot engelske overgrep. Derfor hadde han alt fra 27. januar satt i gang en hemmelig strategisk undersøkelse av «Werübung», nå ville han ha planen utarbeidet i alle taktiske enkeltheter. Derfor fikk general von Falkenhorst 20. februar telegrafisk ordre om å komme til Berlin, — den gang hadde han ikke minste nytt om planen. Om formiddagen 21. februar fikk han foretrede for Hitler i rikskanselliet. De var visstnok alene under den første samtalen. Falkenhorst er den eneste som har kunnet gjengi Hitlers uttalelser. Jeg kjenner 3 referater han har gitt etter kapitulasjonen 8. mai 1945.

I.

Som krigsfange kom Falkenhorst høsten 1945 til Oslo for å bli avhørt av undersøkelseskommisjonen og generalstabten. I en lang skriftlig fremstilling, datert Oslo 30. september 1945, ga han i innledningen det referat som jeg har offentliggjort i Mor-

genbladet. Formodentlig siktet dr. Midgaard til denne forklaring.

II.

I «The Second World War» (1. bind s. 446) gjenga Churchill Falkenhorsts forklaring i Nürnberg. Han må der være avhørt som edfestet vitne, hans egen sak ble behandlet i Braunschweig. Jeg har ikke funnet hans forklaring i serien «Trial of the Major War Criminals». I referatet er Hitlers uttalelser gjengitt i første person.

III.

Det fylldigste referat finnes i general von Lossbergs «Im Wehrmachtführungsstab» (s. 57) «wie General von Falkenhorst sie mir erzählt hat». Hitlers uttalelser er også her gjengitt i første person.

Tankegangen i disse tre referater er den samme, det er dog avvikelser i enkeltheter, og de er først avgitt vel 5 år baketter.

Spørsmålet er da om de er pålitelige.

Den store oppgave Falkenhorst uventet fikk, må ha gjort sterkt inntrykk på ham, Hitlers ord kan derfor ha festnet seg uutslettelig i erindrungen. Er det sannsynlig at en adelig tysk offiser, av den gamle skole med dens strenge æresbegreper, ville forklare seg falsk, endog under ed?

Dette er en psykologisk betraktning til støtte for troverdigheten, men dr. Midgaard bruker en psykologisk innvending mot den:

«Var ikke Falkenhorst indirekte part i saken, og kunne han ikke tenkes å ha et sterkt virkende motiv til å forklare seg som han gjorde?»

Falkenhorst ble ikke tiltalt for sin medvirken til okkupasjonen, — han ble dømt for å ha videresendt Hitlers ordre om behandlingen av fangne kommandosoldater. Han kan ikke ha ventet noen personlig fordel av sin forklaring.

Men dr. Midgaard bruker også et annet argument: General Jodl skrev i sin notisbok (ikke dagboka) 13. mars: «Führer gibt Befehl zur (Weserübung) noch nicht. Er ist noch auf der Suche nach einer Begründung», et lignende notat 14. mars. Derfor fant dr. Midgaard å kunne «sette en strek over Falkenhorsts forklaring».

Tankegangen synes å være: når Hitler ennå i midten av mars lette etter en «Begründung», kan han ikke allerede 21. februar ha gjort rede for sine motiver.

Den strenge kildekritiker burde ha undersøkt hvordan Jodl selv tolket meningen med ordet «Begründung». Som edfestet vitne forklarte Jodl i Nürnberg 5. juni 1946 (Trial, bind 15), s. 377) at føreren i disse dager hadde sagt: «For å utføre en beslutning av denne art trenger jeg absolutt pålitelig etterretning hvormed jeg virkelig kan rettferdiggjøre denne beslutning overfor verden og vise at den var nødvendig. Jeg kan ikke fortelle at jeg bare har hørt at den var nødvendig. Jeg kan ikke fortelle at jeg bare har hørt følgende fra hr. Quisling — — —». Derfor satte han etterretningsvesenet i særlig sterk virksomhet.

Hitler kan selvfølgelig 21. februar og før ha dannet seg en personlig overbevisning, men likevel ha følt grunnlaget for svakt til offentlig bruk i det ultimatum til Norge som utenriksminister von Ribbentrop fikk på-

legg om å utforme (skrivelse fra general Keitel 3. april).

Falkenhorsts forklaring inneholder intet usannsynlig, men aktoratet og domstolen i Nürnberg ønsket å bortforklare opplysninger om preventiv-defensive motiver, det gjaldt å brennemerke aksjonen som utelukkende angrepskrig og derfor straffbar. Derfor ville domstolen avfeie bevisene for vestmaktens planer (dokumentene i de tyske hvitbøker nr. 4, 5 og 6).

Lord Hankey har senere skarpt kritisert dette domstolens forhold.

Jeg har ikke sett troverdigheten av Falkenhorsts forklaring dradd i tvil av noen andre enn dr. Midgaard. Det ville dog være av stor interesse å spørre general von Falkenhorst selv om han i februar 1940 gjorde notater eller senere bare stolte på sin hukommelse, — jeg skal prøve å nå ham.

*

Det er på det rene at storadmiral Raeder 10. oktober 1939 henledet Hitlers oppmerksomhet på Norge, men at føreren selv først tok spørsmålet opp i desember etter samtale med Quisling. Hva brakte Raeder til å reise spørsmålet?

Dr. Midgaard minte om admiral Wegeners bok, men Raeder var helt uenig i den (Hubartsch skriver: «Wegeners Schrift, von Raeder scharf abgelehnt»).

Som edfestet vitne i Nürnberg forklarte Raeder 17. mai 1946 (Trial, 14. bind, s. 85):

Henvendelsen til Hitler 10. oktober 1939 skyldtes forskjellige meldinger i siste uke av september fra spionsjefen, admiral Canaris, om at britene tilsiktet å okkupere baser i Norge. Canaris henvendte seg personlig til Raeder om dette. Det var stadig tale om flybaser og om baser i Sør-Norge,

Stavanger med Sola flyplass ble stadig nevnt, vanlig også Trondheim, leilighetsvis Kristiansand.

Raeder hadde derfor en telefonsamtale med admiral Carls, sjefen for marinegruppen Nord (Kattegat, Skaggerak, Nordsjøen). Carls hadde øyensynlig fått lignende rapporter og sendte Raeder et privat brev om å komme en britisk okkupasjon i forkjøpet.

Således kom Norges-spørsmålet opp, dette førte til de bekjente spørreskrivelser om hvilke baser burde okkuperes.

Raeder var da inne på den for Norge meget farlige tanke om et felles tysk-russisk press på Norge om avståelse av baser, og han foreslo at det skulle møddeles russerne at man ikke ville okkupere Tromsø (altså gi russerne fri adgang til Nord-Norge).

Hitler ville imidlertid også ta Tromsø.

Som edfestet vitne bekreftet Schulte-Mönting 22. mai 1946 (Trial, bind 14 s. 308) Raeders forklaring, som dennes stabssjef hadde han selv hørt opplysninger fra Canaris.

Også senere var spionvirksomheten

rettet på dette spørsmål, Canaris besøkte selv Oslo i mars 1940 under falsk navn.

En tidligere sjøoffiser, Schreiber, var innkalt til tjeneste hos admiral Carls, denne fikk ham i oktober 1939 ansatt som marineattaché i Oslo hvor han var Raeders viktigste forbindelse.

Raeder anså minister Bräuer som vill-ledet av utenriksminister Koht, han solte derfor ikke på ministerens beroligende rapporter, men på Schreibers stikk motsatte oppfatning. Schreiber samarbeidet med Rosenbergs representant i Oslo, Scheidt, og gjennom denne med Quisling og Hagelin. Skriftlige meldinger og muntlige forklaringer under besøk i Berlin fra denne krets og rapportene fra Canaris styrket Hitlers frykt for et britisk angrep på Norge. Hitler innså klart de store fordeler for Tyskland ved norsk nøytralitet, men han fant en britisk okkupasjon så farlig at han måtte komme den i forkjøpet.

Dr. Midgaard minte om min karakteristikk av Hitler som amoralsk. For den amoralske er sannhet eller løgn et hensiktsmessighets-spørsmål. Hitler talte sant når

4

NR. 21 — DAGBLADET, ONSDAG 26. JANUAR 1955

han fant det nyttig. Hvorfor skulle han 21. februar 1940 lyve for Falkenhorst i en strengt fortrolig samtale?

Dette er et psykologisk spørsmål, ikke et spørsmål om historisk metode.

Jeg finner også feil i dr. Midgaards fremstilling av vestmaktens planer mot Norge. De ble ikke helt oppgitt etter Moskva-freden 12. mars 1940. Den daværende franske regjeringssjef, Daladier, fremholdt straks at derved bortfalt faren for diplomatiske vanskeligheter med Sovjet-Samveldet og han rettet 15. mars en henstilling til den britiske regjering om effektiv kontroll over norsk territorialfarvann, etter behov komplettert med okkupasjon av et støttepunkt i land.

Før det øverste allierte krigsråds møte i Paris 5. februar 1940 var det utarbeidet planer for okkupasjon av Stavanger, Bergen, Trondheim og Narvik.

28. mars 1940 besluttet det øverste allierte krigsråd i London utleggelse av miner i norsk farvann. 1. april 1940 godkjente det britiske krigskabinett utførelsen av de gamle okkupasjonsplaner fra februar (Gamelin «servir», III s. 309—310).

Embarkeringen av okkupasjonstropene begynte i skotsk havn 7. april, men da admiralitetet fikk rede på at

tyske krigsskip var i Nordsjøen, ble disse troppene i hui og hast sendt fra borde igjen om morgenen 8. april fordi skipene ikke kunne være overfylt når de skulle oppta kamp på havet.

Plassen tillater ikke å gå nærmere inn på vestmaktens planer. Når jeg har et helt annet syn på disse enn dr. Midgaard, skyldes det ikke mindre forståelse for historisk metode, men større kjenskap til det foreliggende materiale.

Til slutt vil jeg rette en feiltagelse av dr. Midgaard. Han skrev: «Omkring midten av desember gikk 3 norske skip, lastet med malm til England til bunns utenfor kysten.»

Jeg var klar over feilen, men forela den likevel for orlogskaptein E. A. Steen i den krigshistoriske avdeling. Han svarte 18. januar 1955:

«1. Rektor Midgaard sikter sikkert til senkningen av «Thomas Walton», «Garoufalia» og «Deptford». To av disse fartøyene (T. W. og D.) var britiske, mens «Garoufalia» var et gresk skip chartret av britene.

2. Det ble ikke senket et eneste norsk skip, hverken malmskip eller andre fartøyer i norsk territorialfarvann vinteren 1939—40».

Til god historisk metode hører også nøyaktighet i faktiske opplysninger.